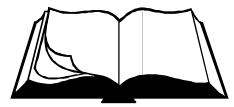

מִי יֵרֵם הָיִם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה לבד" (ברכות ח').

איר תשע"ו

מדיני ספירת העומר, שאלות מצויות

גליון 287

ההלכות זערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א - רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

דיני ספירת העומר

ספירת העומר באמצע שמו"ע

◀ **שאלה:** באמצע "שמע קולנו" של ערבית שכח שהוא באמצע התפילה וספר עם הציבור (ואח"כ תפס שהוא באמצע שמו"ע והמשיך), ושוב לא ספר פעם נוספת, האם יצא יד"ח או לא?
תשובה: עשה שלא כדון אבל בדיעבד יצא, ויכול למחרת להמשיך לספור עם ברכה (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ספירת העומר באמצע קדיש

◀ **שאלה:** לאחר שמונה עשרה הש"ץ אמר קדיש "תתקבל" ובטעות כשהגיע ל"דאמין בעלמא ואמרו אמן" הפסיק והתחיל ברכת ספירת העומר, מה עליו לעשות?
תשובה: יש לגמור את הברכה והספירה, ויאמר "עלינו", ולאחר מכן יאמר קדיש "תתקבל" (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ילד שכח לספור

◀ **שאלה:** ילד שכח לספור יום אחד, האם לחנכו למחרת לספור עם ברכה?
 יסוד השאלה הוא כיוון שמחנכים ילד איך לעשות כשהוא יגדל, ועיקר ספירתו אז הוא לספור עם ברכה, אי"כ אולי צריך לחנכו לספור עם ברכה.

תשובה: כיוון שעכשיו שכח יום אחד, יש לספור בלי ברכה, ואדרבה, מחנכו לדעת שאם לא ספר יום אחד הדין הוא שיספור בלי ברכה (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

כלה אשכנזיה והחתן בן ספרד

◀ **שאלה:** בחורה אשכנזית ספרה כל יום ספירת העומר עם ברכה, בל"ג בעומר היא התחתנה עם בן ספרד, האם יכולה להמשיך לספור עם ברכה או שתמשיך בספירה בלי ברכה?

תשובה: יש סוברים שתמשיך לספור אבל אסורה לברך דכיון שהיא נשואה עכשיו לבן ספרד שנוהגים כשיטת השו"ע (סי' תקפ"ט סעיף ו') שאשה לא מברכת על מצוות עשה שהזמן גרמא, ועיי' הנישואין היא חייבת לנהוג ככל מנהגי בעלה, לכן אסורה לברך (הגרא"ל שטיינמן שליט"א).

ויש סוברים שאם הבעל מסכים, תמשיך לספור עם ברכה (שהגדר הוא שאשה שמועבדת לבעלה לפי מנהגיו, ואם הוא מסכים שתמשיך עם ברכה יכולה לעשות כן, הגר"ח קניבסקי שליט"א).

שאלות המצויות

קניית צרכי קטנים לפי התפילה

◀ **שאלה:** האם מותר לקנות אוכל בבוקר לצורך הילדים ההולכים לגן או לחידר, לפני התפילה?

תשובה: קניית מצרכי מזון לצורך קטנים היוצאים ללימודם, הרי זה צרכי מצוה ומותר (הגרש"ז אויערבך זצ"ל והגר"ש אלישיב זצ"ל, מובא בספר "תפילה כהלכתה" פרק ו' סעיף י"ח), וכעין זה מבואר שמותר לקנות צרכי שבת ביום שישי לפני התפילה אם יש חשש שיפסידם, כיון שזה נחשב לצרכי מצוה (משנ"ב סי' ר"נ ס"ק א').

נסיעה במונית בבוקר

◀ **שאלה:** האם מותר להזמין מונית במשך הבוקר אפילו שידוע שהנהג חילוני ועדיין לא התפלל, ונמצא שמכשילו לעבוד לפני התפילה?

תשובה: מן התורה אין בזה "לפני עור" כיון שאין זה תרי עברי דנהרא ובלעדו ג"כ יכול לעבוד אם רוצה, וגם משום מסייע אין כאן, כיון שממילא אינו עומד להתפלל, יתכן שאין בזה איסור (הגרש"ז אויערבך זצ"ל, מובא בשש"כ ח"ג פ' סיו" ס"ק מ"ג).

עשרה ראשונים בשיעור תורה

◀ **שאלה:** מצאנו בתפילה שעשרה הראשונים יש להם שכר כנגד כולם, האם גם בשיעור תורה או סדר לימוד אמרינן כן?
 יסוד השאלה הוא, משום שהם מביאים את השכינה (עיי' שו"ע סי' צ"י ע"י י"ד), מסתבר שגם בלימוד תורה כן מכיון שכתוב בה ששכינה

נמצאת כשעשרה לומדים (עיי' משנה אבות פרק ג' מ"ו).
תשובה: גם בזה יש ענין (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

חשב שיש ב' ימים של ראש חודש

◀ **שאלה:** חשב שיש ב' ימים ראש חודש ואמר "יעלה ויבא" במעריב מוצאי ראש חודש, מה עליו לעשות?
תשובה: יש בזה מחלוקת הפוסקים, ולמעשה אם לא סיים הברכה יחזור ל"רצה", אבל אם כבר סיים "ברוך... המחזיר שכינתו..." ימשיך (משנ"ב סי' ק"ח סוסי"ק ל"ח). ויל"ע אם נזכר לאחר שאמר "ברוך אתה ד'..." האם יסיים "למדני חוקיך" ויחזור לתחילת הברכה או ימשיך הלאה.

ש"ץ שלא סיים ברכת קדושה

◀ **שאלה:** מיד לאחר קדושה התחיל הש"ץ ב"אתה חונן" ושכח לומר "לדור ודור...", מה עליו לעשות?
תשובה: יחזור לראש התפילה (שו"ת "מנחת שלמה" ח"א סי' ב'), וצריך לומר עוד פעם קדושה (עיי' "שערי תשובה" סי' תקפ"ב ס"ק א' ו"מטה אפרים" שם סעיף ח').

ש"ץ ששכח "יעלה ויבא"

◀ **שאלה:** ש"ץ שכח "יעלה ויבא" בשחרית וזכר ב"שים שלום", וכעת צריך לחזור ל"רצה", האם יחזור אח"כ שוב על ברכת כהנים?
תשובה: יש סוברים שאין צריך לחזור ולומר ברכת כהנים (שו"ת "הר צבי" או"ח ח"א סי' ס"א), ועכ"פ יאמר: "אלוקינו... ברכנו..." ("קצות השולחן" סי' כ"ג ס"ק מ"ז), ויש סוברים שצריך לומר שנית את ברכת כהנים (אשל אברהם בוטשאט, סי' קכ"ו).

בירך ברכה אחרונה ע"מ להמשיך לאכול

◀ **שאלה:** גמר לשותות כוס שתייה קרה, ויש לו כוס תה חם, וכדי שלא יעבור זמן שיעור עיכול בירך "בורא נפשות" על השתייה הקרה, ע"מ להמשיך לשותות את כוס התה. האם צריך לחזור ולברך ברכת "שהכל" על התה?

תשובה: הביאור הלכה (סי' ק"צ סעיף ב' ד"ה וברך ברכה) מביא פלוגתת הפוסקים אם מברך ברכה אחרונה ע"מ להמשיך לאכול, האם נחשב להפסק וצריך לברך מחדש או לא, עיי' שם.
 נמצא שיש כאן ספק ברכה, ולכן עדיף בכה"ג שיצא החוצה לרגע לעשות שינוי מקום, ועיי' בוודאי חייב ברכה חדשה, ומותר לעשות כן במקום ספק ברכות וכמבואר בכמה מקומות (עיי' "ביאור הלכה" סי' קנ"ט י"ג ד"ה ולכתחילה, וכן ביאור הלכה סי' תע"ה א' ד"ה יטול, וביאור הלכה" סי' כ"ה ה' ד"ה וטוב).

להעלות קרובים לתורה זה אחר זה

שאלה: האם אפשר לעלות אב ובנו בשביעי ומפטיר בזה אחר זה?
תשובה:

א. אם שביעי ומפטיר הם בספר אחד (כמו שמצוי בכל שבת רגילה) אין להעלות אב ובנו, או ב' אחים בזה אחר זה, אע"פ שיש קדיש ביניהם (רמ"א סי' קמ"א סעיף ו', ומשנ"ב סי' כ').

ב. אם יש למפטיר ספר תורה אחר, מותר, כיון שיש גם ספר אחר וגם יש קדיש ביניהם (משנ"ב שם).

ג. אם קוראים למפטיר ילד בר מצוה אם הוא בשבת לפני בר המצוה כיון שהוא עדיין קטן אפשר להעלותו למפטיר אפילו באותו ספר תורה כיון שיש קדיש ביניהם (משנ"ב שם).

ד. בשבת שיש ג' ספרי תורה (כגון ר"ח טבת שחל בשבת, ר"ח אדר או ניסן שחלים בשבת) בין שיש לשביעי, אע"פ שהוא ספר אחר יש סוברים שלא לקרוא ב' אחים או אב ובנו בזה אחר זה אם לא שיש צורך בדבר או בשמחת תורה (שערי אפרים" שער א' סעיף ל"ב). ויש סוברים שבשני ספרים אין לחוש משום עין הרע ("פתחי שערים" שם בשם "שיירי כנה"ג").

ה. במקום שאין קוראים בשם כלל, כגון שאומרים "יעמוד מפטיר", מותר לקרוא אפילו אח או בן בזה אחר זה, ואפילו הראשון קראו בשמו, מ"מ השני מותר בלי שם (משנ"ב שם ס"ק כ"א), אולם אם מפרטים את שמו באמירת "מי שברך" נחשב כאילו קראוהו בשמו ("כף החיים" שם ס"ק ל"ב).

טפטוף גשם מדירה למעלה

◀ **שאלה:** לשכן מלמעלה יש מרפסת פתוחה, והמרזב שכנראה לא בנוי טוב, לא אוסף את הגשם כראוי, והגשם נכנס לתוך הדירה שלמטה דרך החלון, מי צריך לתקן?
יסוד השאלה הוא שהשכן מלמעלה אומר שהוא לא צריך להיות מוגן מהגשם, כיון שהוא לא הולך שם, והגשם הרי בא מעצמו.
תשובה: עפ"י דין יש נדון בשו"ע מי צריך לתקן (ע"י שו"ע חו"מ סי' קנ"ה סעיף ב' וסי' קס"ד ובבית דין) אבל המנהג הוא שהעליון מתקן (הגר"י סילמן שליט"א).

תיקון צינור בקומה שלישית

◀ **שאלה:** הצינור שמוריד את המים המלוכלכים מלמעלה למטה נסדק וצריך להחליפו, על מי לשלם את התיקון?
תשובה: אם צריך להחליף את כל הצינור מלמעלה עד למטה מקובל שכל השכנים משלמים ביחד, אבל אם מחליפים רק את החלק העליון בלבד, אזי רק אלו שגרים למעלה ונהנים מקטע זה, צריכים לשלם. אבל אם צריך להחליף חלק תחתון, כיון שכולם נהנים ממנו שכל המים זורמים דרכו, כולם צריכים לשלם.

תשלום מזוזות בקומה

◀ **שאלה:** הגר בקומה ראשונה, האם חייב להשתתף בתשלום החשמל, הנקיון והמזוזות של כל הקומות?
תשובה: חדר המדרגות שייך לכולם, וכולם בעלים ושותפים בהם, המנהג הוא שבתשלום החשמל והנקיון משתתפים כולם באופן שווה, אבל מזוזה היא חובת הדר, דהיינו אפילו אם הוא בעלים על הנכס, מכיון שבפועל לא גר שם לא חייב במזוזה, וכמו כן בזה, כיון שבפועל לא גר למעלה, רק הדיירים העליונים, לכן רק הם צריכים לשלם על המזוזות שלמעלה.

קנה נעליים ונמצאו פגומים

◀ **שאלה:** קנה נעליים ולאחר שבועיים התפוררו, ומודה המוכר שזה מקח טעות ואין לו נעליים מאותו סוג, האם יכול לתת רק זכות קניה באותו סכום (ולחייבו לקנות משהו אחר) או יכול הקונה לתבוע שרוצה כסף?

תשובה: איתא ברמ"א (חו"מ סי' רל"ב סעיף כ"ג) כל מקום דהוי מקח טעות וצריך להחזיר דמיו ואית ליה זוזי צריך ליתן לו מעות דהוי כבעל חוב, ע"י שם. ולפי"ז בעל החנות חייב להחזיר לו את המעות ולא יכול להכריחו לקבל תלוש זכות קניה.
(והא דמבואר בשו"ע, אה"ע סי' כ"ח סעיף כ"ב, שאם היה מקח טעות, לא קנה המעות ולא אמרין שהוא הלוואה בידו, מדובר שידע המוכר מראש שיש כאן טעות, וא"כ הוי גזילה ומותר לשלם אפילו שווה כסף דכל מטלטלים הוא מיטב, אבל באופן שלא ידע מראש הרי זה כהלוואה, וצריך להחזיר דוקא מעות, שו"ת "נחלת יצחק" להגר"י יצחק אלחנן זצ"ל).

מצא כסף במכונת כביסה

◀ **שאלה:** ראובן כיבס בגדים של שמעון ושל לוי במכונת כביסה, לאחר שהוציא את הכביסה מצא בתוכה עשרה שקלים (וידע שלא היו שם קודם), ושניהם לא זוכרים אם היה להם כסף באחד הכיסים, למי שייך הכסף?

יסוד השאלה, באופן שלשמעון יש הרבה יותר חולצות מאשר ללוי, האם אמרין כל דפריש מרובא פריש, וחייב ליתנו לשמעון או שאין הולכים בממון אחר הרוב.

תשובה: הא דק"ל אין הולכים בממון אחר הרוב, זהו כשיש מוחזק, אבל במציאה שאין זה שלו כלל, הולכים לפי הרוב, כמבואר בגמרא (בי"מ כ"ז.) ו"בפני יחושע" (שם). ובכל זאת כאן לא שייך אזלין בתר רוב, כיון שאחד מהם שח, ומה שיש לשמעון יותר בגדים מראובן אין זו סיבה לומר שנפל ממנו, שהרי רק אחד מהם שח (ולא החולצה היא הסיבה רק האדם), והיות שהם רק שני אנשים יש כאן ספק, והמוציא מחברו עליו הראיה (וע"י רש"ש ב"ב כ"ג. בענין בשר מרובע ובשר משולש, ודוק).

האב חולה, מי האפוטרופוס

◀ **שאלה:** אדם שנעשה חולה אלצהיימר ואשתו מנהלת את כל נכסיו, האם יכולה לתת תרומה לבנים שמחתן ילד, או לא?
תשובה: כיון שהוא נעשה חולה ממילא היא ממשיכה במקומו לעשות את כל העסקים, ונעשית כמו אפוטרופוס במקומו, והרי מבואר שאפוטרופוס יכול לתת את הצדקה הקבועה שלו, וכל שכן בזה שהוא לצורך הילדים, שזה כעין צורך עצמו.

לחזור משכירות בחודש הי"ג

◀ **שאלה:** חתם שטר שכירות על דירה למשך שנה, והיתה שנה מעוברת, האם "שנה" הכוונה לשנה שלמה, ובשנה זו היא י"ג חודשים, או הכוונה ל"ב חודשים?
תשובה: אם כתבו בשטר כגון מיום ראשון באלול הכוונה לשנה עברית שהיא עד חודש אלול הבא, שהיא י"ג חודש, אבל אם כתב שם ראשון לחודש לועזי (כגון ראשון בספטמבר) סימן שכוונתו לשנה לועזית שהיא י"ב חודשים לועזיים.

ועל בזול או פועל יקר

◀ **שאלה:** בעל מלאכה שכר דירה והתנה עם המשכיר לתקן שם מזגן. המשכיר רוצה להביא פועל ערבי (בזול), אך השוכר פוחד שמא יראה ויגלה סודות, האם יכול לחייב את המשכיר להביא פועל יהודי ושיעלה לו יותר?

תשובה: אין השוכר יכול לעכב את המשכיר מלהביא פועל ערבי לצורך התיקון, ויש לזה עצה שבאותה שעה יכסה השוכר את עבודתו, ועכ"פ אם מעכבו לכך, על השוכר לשלם את פער המחיר, שהפועל היהודי עולה יותר היות ובגללו יש לו הוצאה זו.

הביאו לביתו מוצרים בלי להזמין

◀ **שאלה:** בטעות הניחו עשרה קרטונים לפני ביתו של ראובן והוא הכניסם בינתיים לביתו, לאחר כמה ימי בירורים (בעזרת מצלמות שהיו לפני הבית) נודע לו מי הביאם והודיע לחנות שיבואו לקחתם, הם אמרו שהם כבר באים, אבל כבר עברו חמישה שבועות שאומרים כן, והארגונים עדיין נמצאים בביתו ומאוד מפריעים לו.

האם מותר לו להוציאם מחוץ לביתו, לחצר כמקודם, או שמא כיון שהכניסם נעשה עליו שומר אבידה וחייב לשומרם עד שהבעלים יחליטו לבוא ולקחתם?

תשובה: איתא בשו"ע (חו"מ סי' שיי"ט) מי שהכניס פירותיו לבית חברו שלא מדעתו או שהיטעוהו עד שהכניס פירותיו והניחם והלך, יכול בעל הבית להשליכם לשוק, וכתב הרמ"א שצריך להודיע קודם שיבואו לקחת הפירות וא"כ מוציאם לרחוב, ואם נאנס לאחר שהודיעוהו פטור, ע"י שם.

לפי"ז בנד"ד יכול להודיע לחנות שאם תוך יום או יומיים הם לא באים לקחת את הארגונים הוא מוציאם לחצרו, ולאחר מכן הוא פטור.

מלמד הרוצה לעזוב באמצע הזמן

◀ **שאלה:** מלמד ב'חידר' הרוצה לעזוב באמצע הזמן (בלי לתת הודעה מראש), והמנהל טוען שהיה עשה קנין התחייבות שלא יעזוב בלי הודעה מראש, הדין עם מי?

תשובה: איתא בשו"ע (חו"מ סי' של"ג סעיף ג'), התחיל פועל במלאכה וחזר בו בחצי היום, יכול לחזור בו ואפילו שכבר קיבל כל דמי השכירות, אלא שצריך להחזיר את הכסף הנותן, וכתב הש"ך (סי"ק י"ד) שאפילו השתעבד עצמו בקנין יכול לחזור בו, כיון דכתיב: "כי לי בני ישראל עבדים" - ולא עבדים לעבדים, ומשמע שבכל ענין יכול לחזור (שכן משמע מהרא"ש, הטור וריבנו ירוחם, ודלא כריטב"א בשם רבותיו, ע"י שם).

וכל זה אם אפשר למצוא מלמד אחר, אבל אם לא יכול למצוא מלמד אחר, נחשב לדבר האבד, ואין המלמד יכול לחזור בו (רמ"א שם סעיף ה'), אולם בזה שצריך לחכות קצת זמן עד שמוציאים מלמד שמא אין זה נחשב דבר האבד, כיון שזה בריאות לילדים שנותנים להם קצת רווח מהלימודים (שו"ך סי"ק כ"ו).

קבלת דמי פורים משיכור

◀ **שאלה:** בפורים בני (בן העשר) קיבל מאתיים ₪ משכן לדמי פורים, למחרת באה אשתו ואמרה שבעלה היה שיכור גמור כשנתן את הכסף, אבי הילד מאמין לכך שהיה שיכור, אבל רוצה לדעת האם חייב להחזיר לשכן את הכסף?

תשובה: מכיון שהיה שיכור גמור אין כאן נתינה כלל, ומה שנשאר מהכסף בעין חייבים להחזיר, אבל מה שהבן כבר בזבז ואכל מהכסף, אינו צריך לשלם הכל, כדאיתא בשו"ע (חו"מ סי' שמ"ט ג') קטן שגנב מחזירין קרן לבעלים אם הוא בעין, ואם אינו בעין פטור אף לאחר שיגדיל.

וכתב שם ב"פתחי תשובה" (סי"ק ב') בשם "שבות יעקב" שעכ"פ חייב לשלם מה שנהנה, ע"י שם. לכן בנד"ד הכסף שהוא בעין יש לו להחזיר, ומה שבזבז ואכל ישלם מה שנהנה כיון דס"ס השתמש בכסף חברו.

"לא תחמוד" על סגירות

◀ **שאלה:** ביקש מחברו לתת לו סיגריה, האם יש בזה "לא תחמוד"?
תשובה: כתב הרמב"ם (הל' גניבה פ"א הל' ט') כל החומד ביתו או כליו של חברו וכו' ואין בדעתו למכרם, והוא הרבה עליו רעים, או שהפציר בו עד שמכרם לו, הר"ז עובר ב"לא תחמוד", ע"י שם. וכל זה כשרוצה את מה שיש לחברו, אבל אם הוא צריך למשהו, ואין לו ענין דוקא במה שיש לחברו, מותר. וכי ענין אסור לבקש מחברו שיתן לו פת לחם או דבר אחר, הרי פשיטא שמותר כיון שמבקש לצרכי נפשו, וה"נ בזה מותר כיון שמבקש בגלל שצריך ולא בגלל שיש לחברו.

גימטריא עם הכולל

◀ **שאלה:** האם יש מקור למה שאומרים שאפשר לעשות גימטריא, ואם חסר מספר אחד מוסיפים הכולל?

תשובה: ע"י שו"ת "לקט יושר" (תלמיד של בעל "תרומת הדשן", או"ח ח"א עמ' ג' ענין ב') שכתב, אחד הטעמים שכתב הספר "לקט יושר" כי הוא גימטריא שם המחבר, שאף שחסר אחת במנין שמו אין להקפיד על זה, שיש לצרף הכולל ביחד, ע"י שם. ויש מרמזים מהפסוק (פי ויחי מ"ח, ה'): "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי", "אפרים ומנשה" בגימטריא "ראובן ושמעון" חסר אחד, הרי שאחד אינו מעכב (וע"י "ברכת פרץ" בהקדמה לקונטרס הגימטריאות).